

Ett år med volummodell melk

Hva fungerer, og hva kan bli bedre?

Frokostseminar

Dato: 7 november 2025

Ett år med volummodell melk – Hva fungerer, og hva kan bli bedre?

- 08:30 Velkommen
- 08:35 Effekter på konkurransen: **Professor Steinar Vagstad**, Universitetet i Bergen
- 08:50 Forutsigbarhet for kundene. **Knut Lutnæs** seniorrådgiver kommunikasjon og myndighetskontakt, Coop
- 09:05 Er bonden ivaretatt? **Bjørn Gimming**, leder i Norges Bondelag
- 09:20 Hvordan fungerer det for meieriindustrien. Innlegg fra meieriindustrien,
Kristine Aasheim, daglig leder Q-meieriene
Trond Haug, CEO Scandza
Ann-Beth Freuchen, Konsernsjef Tine
- 09:40 Spørsmål og innspill og forbedringspunkt.

Effekter på konkurransen

UNIVERSITETET I BERGEN

Studier Forskning Innovasjon

[Forside](#) > [Finn ansatte](#)

Steinar Vagstad

Stilling

Professor

Tilhørighet

[Institutt for økonomi](#)

[Åpne alle](#)

Bakgrunn for ny modell

- GATT/WTO: tak på samla landbruksstøtte som Norge stanger mot i 2024
 - Holde staten utenfor prisfastsettelsen
=> Flytte støtte ut av “gul boks”
- Ny modell
 - Tine (gjennom Norsk melkeråvare) setter *planlagt gjennomsnittlig engrospris* i stedet for at jordbruksforhandlingene bestemmer *målpris*
 - Mer restriksjoner på reguleringsproduksjon
 - Ellers mye likt mellom gammel og ny modell
- Spørsmål: hvordan vil ny modell påvirke *konkurransen* i melkesektoren?

Noen konklusjoner 2024

- Vanskelig å se at omlegging av modell har vesentlige konkurransemessige virkninger
 - Mindre handlingsrom for reguleringsproduksjon ventes å gi større prisusikkerhet, men dette har størst påvirkning på lønnsomheten i selve melkeproduksjonen, ikke foredlingen
 - Å gå bort fra forhandlinger vil i noen tilfeller gi lengre varslings tid og dermed mer forutsigbarhet
- Transparens viktig for tillit og forutsigbarhet
 - Regnskap
 - Prosess for å sette PGE
- Viktig å evaluere i ettertid

Hva har skjedd siden sist?

- Prisdelen (PGE) av modellen er implementert

Vektingen i prismodellen er:

- 25 % Variable kostnader gård
- 50 % Konsumprisindeks
- 10 % Matvarer og alkoholfrie drikkevarer
- 15 % Internasjonale priser på rå melk levert fra bonde (DK, DE, SE)

I tillegg har modellen en sikkerhetsventil som kommer til bruk når forhold som ikke blir dekket av variablene inntreffer. Dette er avgrenset til:

- Force majeure
 - Andre kjente vesentlige endringer
-
- Andre elementer er ikke på plass
 - Litt tidlig å konkludere når det gjelder hele modellen

Noen refleksjoner

- PGE er regelstyrt og forutsigbar (iallefall så langt, siden “sikkerhetsventilene” ikke har blitt brukt)
- Men: PGE er lite påvirket av etterspørsel etter melkeprodukter
⇒ Lite som hindrer markedsubalanse!
- Tine/NMR bestemmer prisen, LMD styrer volumet, hvem passer på balansen?
- WTO har fått andre ting å tenke på enn norsk landbruk
- Konkurranseregulering av et marked dominert av en samvirkebedrift er vanskelig

Hva mener andre (KT, Tines konkurrenter)?

 Regjeringen.no

[Tema](#) [Dokument](#) [Aktuelt](#) [Departement](#) [Regjering](#)

[Forsiden](#) • [Dokument](#) • [Høringer](#)

Høring - Forslag til forskrift om det administrative og regnskapsmessige skillet hos markedsregulator for melk

Landb

Høring | Dato: 03.07.2025

Landbruks- og matdepartementet sender med dette forslag til forskrift om det administrative og regnskapsmessige skillet hos markedsregulator for melk på høring.

Status: Under behandling
Høringsfrist: 03.11.2025

Høringsbrev

Hva mener andre (Tines konkurrenter, KT, ...)?

- Lite tillit til at NMR opererer uavhengig fra Tine
 - Ønsker strengere rammer for bl a informasjonsdeling
 - Geografisk separasjon?
 - Rapportere til uavhengig organ (LD/KT)?
- Bekymret for at Tine har fått mer makt, og at Tine ikke har insentiv til å internalisere de fulle konsekvensene av den prisen de setter, bare konsekvensene for egen industri
 - Tine kontrollerer bruken av sikkerhetsventilene
 - Uten bruk av sikkerhetsventil er det vanskelig å se hvordan prisen kan sies å være markedsbasert og ikke regulert ⇔ WTO
- PGE-modellen setter pris uten å ta mye hensyn til etterspørsel => sikrer ikke markedsbalanse
 - Høy pris
 - Høyt forholdstall for kvoter (120 i stedet for 117)
⇒ Høy produksjon
- Kostnadsdekning («nullprofitt») i NMR er konkurransevridende overfor Q
 - Koker ned til hva som er en rimelig kapitalavkastning?

Hva mener andre (forts.)

- Modellen delvis selv-refererende ved at melkeprisen er en av driverne bak utviklingen av prisindeksen for “Matvarer og alkoholfrie drikkevarer”
- Uavklarte spm knyttet til mottaksplikt, spesielt på fløte/fett
- Uavklarte spm om fraksjonsprising
- Uklar grense mellom reguleringslager og kommersiell lagring
- Etterlyser en helhetlig gjennomgang der PGE ses i sammenheng med prisutjevning

Noen konklusjoner 2025

- Tillit er fortsatt utfordrende
- Bør se nærmere på hvordan PGE og kvoter spiller sammen: hvordan sikre markedsbalanse?
- Mye av kritikken retter seg mot både målpris og volummodell, og har ikke noe med omleggingen å gjøre

Forutsigbarhet for kundene?

Knut Lutnæs, seniorrådgiver kommunikasjon og myndighetskontakt

BILDER | JPG

[Last ned](#)

The logo for Coop, consisting of the word "coop" in a bold, blue, sans-serif font. The letters are connected, with the "o"s being particularly prominent.

Er bonden ivaretatt ?

Bjørn Gimming,
Leder Norges Bondelag

Hva fungerer for meieriindustrien? Nok melk til rett tid?

Kristine Aasheim

Trond Haug

Ann-Beth Freuchen

Tine har allerede konkludert. Før dette møtet

Gunnar Dalen · 2. [+ Følg](#) ...

Direktør næringspoliti...

18t · Redigert ·

Me jaktar alltid forbetring. Samtidig slår me fast:

- ✓ Markedsregulering for mjølk fungerer
- ✓ Prismodell for rå mjølk fungerer

Dette var tema i møte med politisk leiing i landbruks- og matdepartementet i dag.

Mjølkeproduksjon er ein biologisk produksjon med lange ledetider. Produksjonen og forbruket varierer gjennom året og det tar særleg lang tid å auka produksjonen. Difor er markedsregulering for mjølk viktig for både bonden, industrien og forbrukaren.

1 kommentar

Vår konklusjon er ikke den samme

- PGE har gitt TINE enda mer makt
- Markedet er i ubalanse. Aldri hatt prognose om høyere melkeoverskudd, høyere prisøkning og så høye forholdstall
- Viktig og bra at PGE er bygget opp etter tydelige og målbare prinsippt med etterprøvbare kilder
- Utfordrende at priser endres 2 ganger i året, i vakuum fra jordbruksforhandlingene.
- Gapet mellom melkeprisutvikling og fløteprisutvikling øker. Dette skaper store konkurranseskjevheter
- Det er umulig å evaluere volummodellen når den IKKE er fullt implementert

PGE er én del av volummodellen. Den kan tidligst evalueres ett år etter full implementering.

PGE-pris er etablert med prinsipp for endringer

- Bør vi se på parameter vekting?
- Er det rett å endre to ganger i året og i vakuum fra jordbruksforhandlingene?
- Tine setter pris, LMD setter volum og Ldir setter PU-satser....

Det ble ikke gjort noen faglig begrunnelse for startopp-pris på melk, fløte og fraksjonsprising

LMD har vært tydelige fra start på at volummodellen er avhengig av at det foreligger retningslinjer (som nå jobbes ut):

- Forskrift for markedsregulering og -balansering skal erstatte Tine-avtalen
- Mottaksplikt for fløte som fraksjon av melken
- Modell for overskuddsberegning og risikodeling ved overskudd/ underskudd på fløte
- Korrelasjon mellom fløte-/fettprising i verdikjeden opp mot PGE melkeprisutvikling

